

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag 3B20, enligt regleringsbrev 2021

Utveckla material för samhällsorientering

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1. Inledning	6
1.1. Bakgrund till uppdraget	6
1.2. Kort om Informationsverige.se och kopplingen till samhällsorientering	6
1.3. Samhällsorienteringens innehåll idag	7
1.4. Uppdragsbeskrivning i regleringsbrev 2020 och 2021.....	7
1.5. Målgruppernas behov av material	8
1.6. Avgränsningar och risker	8
1.7. Styrgrupp	9
2. Genomförande.....	10
2.1. Arbetet med uppdraget under 2020–2021	10
2.2. Samarbete och kvalitetssäkring.....	10
2.2.1. Experter inom många olika områden	11
2.2.2. Fokusgrupper	11
2.2.3. Kvalitetssäkring	11
2.3. Prioriteringar utifrån förslag i rapporten 2018.....	12
2.3.1. Förslag att utgå från de mänskliga rättigheterna.....	12
2.3.2. Förslag om pedagogisk granskning	13
2.3.3. Förslag att begränsa och prioritera innehållet.....	13
2.3.4. Förslag om bok och webbaserad plattform med interaktiva material	13
2.3.5. Förslag om metodstöd till samhällskommunikatörerna.....	13
3. Resultat	14
3.1. Textmaterialet Om Sverige	14
3.1.1. Ny struktur för textmaterialet på Informationsverige.se	14
3.1.2. Pedagogiska riktlinjer för texter.....	15
3.1.3. Innehåll i textmaterialet	15
3.1.4. Nya bilder	16
3.2. För samhällskommunikatörer	16
3.2.1. Struktur för stöd för samhällskommunikatörer	16
3.2.2. Pedagogik för metodstödet till Om Sverige	17
3.2.3. Innehåll i metodstödet	19
3.2.4. Bilder och filmer i metodstödet.....	20
4. Samlad bedömning av arbetet	21
4.1. Framgångsfaktorer	21
4.1.1. Samarbete med pedagoger och samhällskommunikatörer för ett anpassat material.....	21
4.1.2. Samarbete med sakkunniga för ett relevant och kvalitetssäkert material.....	21
4.1.3. Samarbete kring kommunikationsinsatser	21
4.1.4. Sammanhållet stödmaterial till samhällskommunikatörer.....	22
4.1.5. Digitalt material – anpassat för både deltagarnas och kommunikatörernas behov.....	22
4.2. Utmaningar.....	22

4.2.1.	Produktion av nya texter	22
4.2.2.	Helheten i materialet.....	22
4.2.3.	Tid och budget	22
4.2.4.	Olika aktörer med liknande uppdrag	23
4.2.5.	Återkommande utmaningar med samhällsorientering.....	24
5.	Avslutande kommentarer	25

Sammanfattning

Under 2015 och några år framåt var det en kraftig ökning av antalet asylsökande och nyanlända som aktualiserade behovet av tidig och tydlig information om det svenska samhället och om rättigheter, skyldigheter och möjligheter i Sverige.

Utifrån regleringsbrevsuppdraget har Länsstyrelsen Västra Götaland utvecklat delar av det utbildningsmaterial som används inom samhällsorienteringen (Om Sverige), bland annat genom att mer fokus har lagts på jämställdhet och mänskliga rättigheter. Metodstöd till Om Sverige har också tagits fram.

- Textmaterialet Om Sverige har fått en ny disposition som utgår ifrån de mänskliga rättigheterna och är uppdelat utifrån förordningens åtta teman. Texterna är skrivna utifrån vissa pedagogiska riktlinjer och innehåller till exempel faktarutor om mänskliga rättigheter, reflekterande frågor, case, intervjuer, länkar, bilder med mera.
- Metodstödet till Om Sverige består av samma åtta teman. Det är strukturerat enligt en pedagogisk modell i fem steg. Metodstödet innehåller bland annat övningar, metoder, diskussionsfrågor, bilder och filmer.
- Förutom metodstödet till Om Sverige finns det även annat stödmaterial samlat.

Samarbetet med pedagoger, samhällskommunikatörer och sakkunniga har varit värdefullt i arbetet med att ta fram ett anpassat material för samhällsorienteringen. Till exempel länsstyrelserna, Göteborgs Stad, Göteborgsregionen (GR), MILSA utbildningsplattform, Forum för levande historia, Migrationsverket, Polisen, Kronofogden, Skolverket, universitet, Räddningstjänsten, UR (Sveriges Utbildningsradio), SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) och många fler.

Intresset och engagemanget för uppdraget har varit stort och vi har fått många synpunkter under arbetets gång. Att omhänderta dessa synpunkter och göra löpande anpassningar, avgränsningar och begränsningar har varit en utmaning. Materialet kommer behöva justeras och anpassas över tid för att ständigt vara uppdaterat och korrekt. Uppdraget har varit komplext och det har varit särskilt utmanande att genomföra uppdraget inom den tidsram vi fått.

Länsstyrelsens bedömning är att det material vi har tagit fram uppfyller behovet av tidig och tydlig information om det svenska samhället. Utifrån den återkoppling vi har fått från exempelvis samhällskommunikatörer så bedömer vi att metodstödet kommer att bidra till att underlätta för samhällskommunikatörer i sin yrkesutövning.

Textmaterialet Om Sverige och metodstödet kommer att lanseras under hösten 2021 på Informationsverige.se.

1. Inledning

1.1. Bakgrund till uppdraget

Under 2015 och några år framåt var det en kraftig ökning av antalet asylsökande och nyanlända till Sverige vilket aktualiserade behovet av tidig och tydlig information om det svenska samhället och om rättigheter, skyldigheter och möjligheter i Sverige. För många människor som kommer till Sverige innebär det en stor omställning att etablera sig i arbets- och samhällslivet. Det är viktigt att samhället erbjuder relevant stöd i den processen.

Samhällsorienteringen för nyanlända präglas av stor variation både vad gäller utbildningsutförare och deltagare. Typ av läromedel och kompetenskrav på samhällskommunikatörer skiljer sig åt. Bland deltagarna är variationen stor vad gäller bland annat förkunskaper, utbildningsnivå och språk. Sammantaget påverkar dessa variationer samhällsorienteringens förutsättningar och kvaliteten i utförandet runt om i landet. Det finns därmed ett behov av ett kvalitetssäkrat och likvärdigt material inom samhällsorienteringen och av ett likvärdigt metodstöd kopplat till materialet.

Under våren 2018 fick Länsstyrelsen i Jönköpings län ett uppdrag om översyn av samhällsorientering för nyanlända (dnr A2018/01211/I). Uppdraget innebar bland annat att se över boken Om Sverige som används inom samhällsorienteringen. Länsstyrelsen ombads att lämna förslag till revideringar av Om Sverige för att ”lägga grund för att inom samhällsorienteringen ge information och diskutera värdeladdade ämnen och frågor, till exempel jämställdhet, diskriminering, individuella rättigheter och skyldigheter, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, barns rättigheter samt betydelsen av ett demokratiskt styrelseskick”.

Länsstyrelsen gjorde en enkätundersökning i mars 2018 som visade att boken Om Sverige var det utbildningsmaterial som flest kommuner och utbildningsanvändare använde sig av. Det styrks även av Länsstyrelsens senaste återrapportering av uppdrag 23 enligt regleringsbrevet för år 2020 om samhällsorientering där 85 % av de kommunerna som svarat på enkäten använder Om Sverige i samhällsorienteringen. I Länsstyrelsens rapport från 2018 listades bland annat olika förslag gällande revidering av Om Sverige, se mer i avsnitt 2.3.

1.2. Kort om Informationsverige.se och kopplingen till samhällsorientering

Informationsverige.se är länsstyrelsernas gemensamma webbplats med samhällsinformation för nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn. Webbplatsen är en guide på tio språk¹ till grundläggande och korrekt information om det svenska samhället. Informationsverige.se är också ett verktyg för den som i sitt arbete möter asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn.

Arbetet med Informationsverige.se styrs genom regleringsbrevsuppdrag. Länsstyrelsen Västra Götaland har ansvar för att förvalta Informationsverige.se i samarbete med övriga länsstyrelser i Sverige. Länsstyrelserna samarbetar med

¹ Arabiska, dari, engelska, franska, persiska, ryska, somaliska, spanska, svenska, tigrinja.

Arbetsförmedlingen och Migrationsverket med flera så att informationen på webbplatsen är aktuell och korrekt. Informationsverige.se och boken "Om Sverige" som finns på webbplatsen används i hög utsträckning inom samhällsorientering för nyanlända. Sidorna för samhällsorientering är de mest besökta på webbplatsen.²

1.3. Samhällsorienteringens innehåll idag

Enligt förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare syftar samhällsorienteringen till att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet.³ Samhällsorienteringen ska ge nyanlända en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en bra grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Målet med samhällsorienteringen är att deltagaren utvecklar kunskap om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna, den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt, hur samhället är organiserat, och praktiskt vardagsliv.

Samhällsorienteringen ska innehålla följande delar⁴:

- Att komma till Sverige.
- Att bo i Sverige.
- Att försörja sig och utvecklas i Sverige.
- Individens rättigheter och skyldigheter.
- Att bilda familj och leva med barn i Sverige.
- Att påverka i Sverige.
- Att vårda sin hälsa i Sverige.
- Att åldras i Sverige.

Tyngdpunkten ska ligga på den praktiska aspekten av att leva i Sverige. Samhällsorienteringen ska omfatta minst 100 timmar. Kommunen bestämmer hur samhällsorienteringen ska utformas och i vilken ordningsföljd samhällsorienteringens delar ska behandlas. I förordningsmotivet finns ytterligare vägledning kring innehållet i respektive del eller tema. Samhällsorienteringen ska ge utrymme för dialog och reflektion.

1.4. Uppdragsbeskrivning i regleringsbrev 2020 och 2021

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska utveckla delar av det utbildningsmaterial som används inom samhällsorienteringen, bland annat genom att mer fokus läggs på jämställdhet och mänskliga rättigheter, samt ta fram metodstöd för samhällsorienteringen. Uppdraget ska genomföras med utgångspunkt i länsstyrelsernas återrapportering av uppdraget om översyn av samhällsorientering för nyanlända (A2018/01211). Uppdraget ska genomföras i samråd med andra berörda aktörer. Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) ska hållas

² Återrapportering av uppdrag 24, Informationsverige.se, enligt länsstyrelsernas regleringsbrev för budgetåret 2020.

³ Förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

⁴ I rapporten använder vi begreppet *tema* för samhällsorienteringens åtta delar i förordningen.

informerat om arbetet. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 30 juni 2021.

1.5. Målgruppernas behov av material

Målgrupperna för materialet är deltagare i samhällsorienteringen och samhällskommunikatörer. Under uppdragets insiktsfas konstaterade vi att det fanns behov av ett material som är trovärdigt och kvalitetssäkrat samt anpassat efter målgruppernas behov. Vi samlade in samhällskommunikatörernas och deltagarnas behov genom förfrågningsunderlag till kommuner, workshops med samhällskommunikatörer och genom att ta del av utvärderingar gjorda av deltagare i några kommuner.

Deltagare i samhällsorienteringen och samhällskommunikatörer lyfte följande behov:

- Diskussionsövningar och interaktiva inslag såsom film – avgörande verktyg för att nå kunskaper och insikter om livet i Sverige.
- Studiebesök och gästföreläsningar – uppskattade då de ger möjligheter att ställa frågor till en ”expert” inom viktiga områden.
- Fokus på digitalt vardagsliv – viktigt då deltagarnas digitala vana behöver förstärkas.

Deltagare pekade även ut några områden som de vill veta mer om, exempelvis frågor kopplat till att leva med barn i Sverige, jämställdhet och kvinnors rättigheter, arbetsmarknad, normer, värderingar, oskrivna regler samt hälsa. Deltagarna uttryckte genomgående en önskan om att förstå sitt nya sammanhang och ”göra rätt” enligt den svenska kontexten.

Samhällskommunikatörer efterfrågade också material med tydlig struktur som är lätt att använda även för de som är nya i yrket.

1.6. Avgränsningar och risker

När vi genomförde uppdraget gjorde vi vissa avgränsningar:

- Endast materialet Om Sverige vidareutvecklas. Inget annat material inom samhällsorienteringen ingick i uppdraget.
- Materialet är endast webbaserat, och inte både webbaserat och i bokform som föreslogs i rapporten 2018.
- Textmaterialet Om Sverige översätts till de språk som ingår på webbplatsen Informationsverige.se.
- Metodstödet är på endast svenska.
- Vi tar inte fram utbildningar riktade till samhälls- och/eller hälsokommunikatörer.

Under uppdraget såg vi också vissa risker, dels att det fanns risk att materialet inte skulle bli känt eller använt då det saknades medel i budget för kommunikationssatsar. Dels att det kunde utvecklas parallella spår med MILSA utbildningsplattform då båda initialt jobbade med att ta fram metodstöd. Vi såg också risker att delleveranser inte skulle komma i tid, till exempel leveranser från

andra aktörer såsom teknisk utveckling och översättningar och att publicering på webbplatsen därmed kunde försenas.

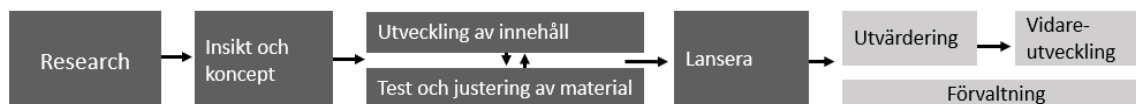
1.7. Styrgrupp

Till uppdraget har vi haft en styrgrupp som har bestått av Kontaktlänsråd för integrationsuppdragen på Länsstyrelsen Värmland, enhetschef på Enheten för integrationsfrågor på Länsstyrelsen Västra Götaland, avdelningschef på Samhällsavdelningen på Länsstyrelsen Västra Götaland, samt nationell samordnare för integration på Länsstyrelsen i Jönköpings län.

2. Genomförande

2.1. Arbetet med uppdraget under 2020–2021

Processen kring att utveckla materialet har pågått i olika faser; research, insikt och koncept, utveckling av innehåll, test och justeringar. Arbeta med fokusgrupp och kvalitetssäkring har integrerats i processerna med att ta fram materialet.

Figur 1, Uppdragets olika faser.

Research, insikt och koncept

I de första faserna under 2020 arbetade vi med att göra research. Vi gick igenom rapporten från 2018 och tittade på andra material. Vi genomförde en insiktsfas och samlade in målgruppens behov. Vi tog fram ett koncept på hur det nya materialet skulle se ut på webbplatsen och vilka delar det skulle innehålla.

Vi arbetade också för att få rätt kompetenser på plats till exempel inom skrivande, bild, film samt vuxenpedagogik. Vi satte även ihop fokusgrupper med bland annat samhällskommunikatörer och sfi-lärare. Genom hela uppdragets genomförande samarbetade vi med många olika aktörer.

Produktion av innehåll och testning

Under 2020 och 2021 utvecklade vi materialets innehåll, såsom text, bild och metodstöd samtidigt som vi kvalitetssäkrade och justerade materialet. Vi genomförde också en del teknisk utveckling på Informationsverige.se för att kunna presentera materialet på ett bra sätt. Vi översatte texter till Om Sverige och gjorde stickprov på dem samt utvecklade filmer i samarbete med MILSA utbildningsplattform.

Efter rapportering kvarstår att avsluta arbetet med översättningar, anpassningar och justeringar i metodstödet samt redaktörsarbete för innehåll på webbplatsen.

Lansering

Lansering sker under hösten 2021. Vi kommer att utföra vissa mindre kommunikationsinsatser i samband med lanseringen, till exempel pressmeddelande, nyhetsbrev och några digitala informationstillfällen.

Utvärdering, vidareutveckling och förvaltning

Efter att materialet har lanserats behöver det förvaltas, utvärderas och vidareutvecklas.

2.2. Samarbete och kvalitetssäkring

Under uppdragets genomförande har vi samarbetat med berörda aktörer. Materialet handlar om hela samhället och i arbetet har också aktörer från hela samhället varit med. De har varit med i genomförandet på olika sätt och olika omfattning; från det att vi tog fram disposition på det nya textmaterialet, till att vi tog fram ett förslag på hur materialet skulle presenteras på webbplatsen, till framtagning och kvalitetssäkring av texter, innehåll i metodstöd, bild och film.

2.2.1. Experter inom många olika områden

Vi har haft kontakt med och samarbetet med leverantörer, sakkunniga och forskare inom många olika områden från olika myndigheter, universitet, stiftelser, organisationer, studieförbund, regioner med flera. Till exempel länsstyrelserna, Polisen, Kronofogden, Skolverket, universitet, Räddningstjänsten, UR (Sveriges Utbildningsradio), SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) och många fler.

Vi har haft ett särskilt samarbete med följande aktörer:

- Sakkunniga inom mänskliga rättigheter och jämställdhet på länsstyrelserna, då dessa aspekter ska integreras i materialet.
- Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland.
- Projektledare med kompetens inom vuxnas lärande och andraspråkutveckling (pedagoger) från Göteborgsregionen (GR).
- Göteborgs Stad kring kompetens inom samhällsorientering. Vi har tidigare förvaltat boken Om Sverige tillsammans. Utifrån den erfarenheten har de också varit med och tagit fram det nya materialet.
- MILSA utbildningsplattform⁵ kring stöd för samhällskommunikatörer och framtagning av filmer.
- Forum för levande historia kring texter i materialet samt övningar och filmer i metodstödet.
- Vi har stämt av med Migrationsverket då de har uppdrag om obligatorisk samhällsintroduktion för asylsökande samt uppdraget kring förberedande insatser för kvotflyktingar uttagna för vidarebosättning till Sverige.

Kontakt och samarbete med dessa experter och aktörer har varit betydelsefullt för att ta fram ett relevant och kvalitetssäkrat material. Det har också varit viktigt att samarbete med olika aktörer för att skapa en röd tråd mellan informationen som ges vidarebosatta, asylsökande och nyanlända.

2.2.2. Fokusgrupper

I början av uppdragets genomförande skapade vi fokusgrupper med bland annat samhällskommunikatörer, samhällsorienterings- och integrationssamordnare från olika kommuner, medarbetare från andra länsstyrelser, sfi-lärare, representant från en av regionerna med flera. Samhällskommunikatörer har i sin tur stämt av med deltagare i samhällsorienteringen. Vi har arbetat nära samhällskommunikatörerna för att anpassa och justera materialet. Deras medskick och perspektiv har påverkat slutresultatet och uppdragets riktning under hela genomförandet. Samarbetet har varit oerhört viktigt för att vi ska kunna ta fram ett relevant och användbart material.

2.2.3. Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkringen har varit viktig i uppdraget. Allt material som har producerats inom uppdraget – både det som tagits fram inom länsstyrelserna och det som tagits

⁵ MILSA Utbildningsplattform är ett nationellt projekt under 2017–2021. Det drivs av Länsstyrelsen Skåne i samarbete fyra universitet, samtliga länsstyrelser och med stöd av Europeiska Socialfonden. Det är en nationell satsning för samhälls- och hälsokommunikatörer med fokus på utbildning, erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande.

fram av externa leverantörer – har genomgått en särskild kvalitetssäkringsprocess. Processen innebar att det som tas fram ska vara framtaget utifrån regleringsbrevsuppdraget, målgruppernas behov, vara faktamässigt korrekt, normkritiskt granskat, lätt att förstå i både text, bild, film, vara lätt att hitta till på webbplatsen med mera. Som en del i kvalitetssäkringsarbetet har vi stämt av det som tagits fram i uppdraget med bland annat samhällskommunikatörer, deltagare, sakkunniga och pedagoger. Översättningarna av materialet har kvalitetssäkrats genom utbildningar med översättarna, en extra granskning av en annan översättare samt stickprov på översättningarna.

2.3. Prioriteringar utifrån förslag i rapporten 2018

I rapporten från 2018⁶ lämnade Länsstyrelsen i Jönköpings län olika förslag för att revidera boken Om Sverige och för att ta fram metodstöd. Vi har fått göra prioriteringar och anpassningar utifrån förslagen i rapporten bland annat på grund av målgruppens behov (avsnitt 1.5), avgränsningar och risker (avsnitt 1.6) och pedagogik (avsnitt 3.1.2 och 3.2.2).

2.3.1. Förslag att utgå från de mänskliga rättigheterna

Länsstyrelsen har enligt förslaget utgått från mänskliga rättigheter när vi reviderat materialet. Mänskliga rättigheter och jämställdhet har integrerats i både texterna, metodstödet och i arbetet med bild och film.

Exempel på det är:

- Textmaterialet Om Sverige har fått en ny disposition som utgår ifrån de mänskliga rättigheterna.
- Det finns särskilda faktarutor om vissa rättigheter i textmaterialet (MR-rutor).
- Temat *individens rättigheter och skyldigheter* blir en fördjupning om mänskliga rättigheter och jämställdhet i textmaterialet.
- Metodstödet innehåller särskilda övningar kopplat till jämställdhet och mänskliga rättigheter.
- När vi tagit fram texter och gjort urval av bilder och filmer har vi haft ett normkritiskt förhållningssätt.

Sakkunniga inom jämställdhet och mänskliga rättigheter har skrivit visst textmaterial, granskat alla texter samt granskat hela metodstödet för att säkerställa att alla övningar och exempel oavsett tema beaktar jämställdhet och mänskliga rättigheter där det är relevant. Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland har konsulterats avseende texter och övningar med koppling till hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi har valt att undvika statistik i textmaterialet då det är tidskrävande. Vi har istället valt att ge olika exempel på ojämställdhet med mera i löpande text. Vi uppmanar dock till att använda aktuell statistik till övningarna i metodstödet.

⁶ Länsstyrelsens återrapportering av uppdraget om översyn av samhällsorientering för nyanlända (A2018/01211/I) och Bilaga 2: Översyn och förslag till revideringar av boken "Om Sverige".

Vi har anpassat det sätt vi skrivit texter i materialet utifrån målgrupp vuxna med svenska som andraspråk och skrivit texterna i klarspråk. Vi har haft utbildning med översättarna där vi bland annat gått igenom hur vi skriver texterna och information om mänskliga rättigheter, jämställdhet och hur det är integrerat i texterna. När det gäller teknisk utveckling och användarupplevelse på webbplatsen så har fokus varit att öka användarvänligheten på webbplatsen och samtidigt hålla den digitala instegströskeln låg.

2.3.2. Förslag om pedagogisk granskning

Länsstyrelsen har utgått från att främja läsbarhet och tillgänglighet i arbetet med texterna utifrån läsförståelse för andraspråkstalare.⁷ Metodstödet bygger på forskning, pedagogik och beprövade erfarenheter i fråga om att stötta och aktivera vuxna i att reflektera, samtala och utveckla kunskaper i samarbete med andra (sociokulturellt perspektiv på lärande, kooperativ lärande)⁸.

2.3.3. Förslag att begränsa och prioritera innehållet

Länsstyrelsen har utifrån förslagen i rapporten begränsat visst innehåll i materialet, tagit bort och förkortat vissa delar.

Det har dock varit många synpunkter och förslag på vad som ska vara med i innehållet både från sakkunniga, samhällskommunikatörer och deltagare. Under år 2020 ökade samhällsorienteringen från 60 till 100 timmar vilket också kunnat bidra till mer behov av material. Vi har behövt göra prioriteringar i materialet, både i texter och metodstöd. Därför har vi inte kunnat ta med alla synpunkter och förslag.

I vissa delar har ändå materialet blivit mer innehållsrikt och omfånget på materialet har ökat. Det kan också vara bra att samma information återkommer i flera teman då man inte behöver läsa texterna eller teman i en speciell ordning.

2.3.4. Förslag om bok och webbaserad plattform med interaktiva material

Beställningen av boken Om Sverige har minskat successivt. Med anledning av detta är det nya materialet endast webbaserat. Ett webbaserat material är lättare att förvalta över tid än en tryckt bok. Det kommer dock att finnas en enkel utskriftsmöjlighet för att skriva ut både hela teman och enskilda texter i textmaterialet samt för att skriva ut metodstödet så att de som hellre läser ett fysiskt format kan göra det. Metodstödet innehåller interaktivt material i form av filmer, som kan underlätta samtal om normer och värderingar.

2.3.5. Förslag om metodstöd till samhällskommunikatörerna

Vi har tagit fram ett metodstöd utifrån ett urval av texter per tema som innehåller metodhjul i fem steg, med övningar, metoder, diskussionsfrågor, bilder och filmer (se avsnitt 3.2).

⁷ Gibbons, P., (2013), *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. (3. uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren.

⁸ Vacca, Jo; Vacca, Richard; Gove, Mary; Burkey, Linda; Lenhart, Lisa & McKeon, Christine, (2006), *Reading and Learning to Read*. Pearson Education Inc.

3. Resultat

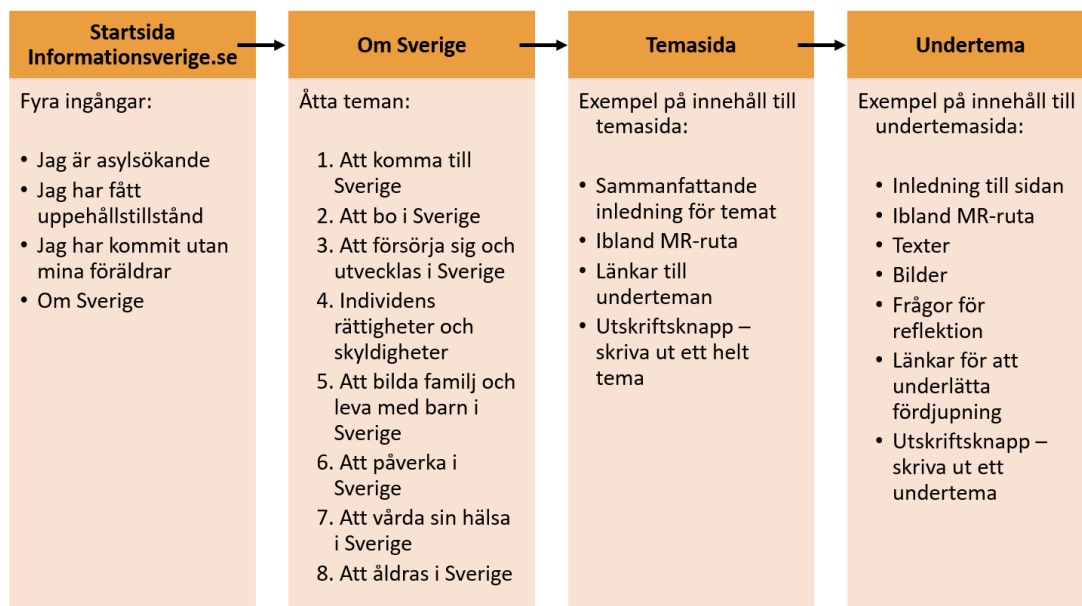
3.1. Textmaterialet Om Sverige

Det nya textmaterialet Om Sverige finns på en ny ingång på startsidan på Informationsverige.se. Texterna är skrivna utifrån vissa pedagogiska riktlinjer. Materialet är uppdelat utifrån förordningens åtta teman och innehåller bland annat texter, frågor, case och bilder.

3.1.1. Ny struktur för textmaterialet på Informationsverige.se

På ingången ”Om Sverige” lanserar vi det nya textmaterialet för samhällsorientering.

Om Sverige kommer efter lansering att vara en egen ingång direkt på startsidan tillsammans med ingångarna ”Jag är asylsökande”, ”Jag har fått uppehållstillstånd” och ”Jag har kommit utan mina föräldrar”. Den nya sidan för Om Sverige innehåller åtta block med innehåll uppdelat enligt respektive tema i förordningen. Temasidorna innehåller en sammanfattande inledning per tema, ibland en MR-ruta, länkar till underteman (som innehåller textmaterialet) och en ny funktion för att skriva ut hela temat. Det finns flera underteman till ett tema. Underteman innehåller en inledning till sidan, ibland en MR-ruta, texter, bilder, frågor för reflektion, länkar för att underlätta fördjupning och en ny funktion för att skriva ut undertemat.

Figur 2 Textmaterialets struktur på Informationsverige.se

3.1.2. Pedagogiska riktlinjer för texter

De nya texterna och de uppdaterade texterna är anpassade efter målgruppens behov. Vi har arbetat med pedagogiska riktlinjer för vuxna andraspråkstalare (se nedan).⁹ Vi har också skrivit klarspråk.

Läsförståelse för andraspråkstalare

- du-tilltal
- aktiviteter före, under och efter läsning/genomgång
- skapa förförståelse
- diskutera
- reflektera, ställa frågor, samtala
- undvik kompakt fakta (kunskapsformen – förståelse)
- visualisera – skapa en mental bild (genom att använda bild, film, exempel)
- knyta an till vuxnas erfarenheter och skapa delaktighet

3.1.3. Innehåll i textmaterialet

Vi har arbetat med att ta fram texter utifrån de pedagogiska riktlinjerna, vilket inneburit att vi har kontextualiserat innehållet i texterna genom beskrivningar, exempel och olika case (korta berättelser om en person eller en situation). Det finns även intervjuer i materialet utifrån frågor som deltagare i samhällsorientering haft till exempel kopplat till Kronofogdens, räddningstjänstens och Polisens arbete samt socialtjänstens arbete med att omhänderta barn.

I textmaterialet finns också reflekterande frågor till deltagarna (så kallade frågor i marginalen).¹⁰ kopplat till texterna. Det vidareutvecklade materialet har även integrerat mänskliga rättigheter och jämställdhet genomgående i hela textmaterialet.

Här följer exempel på vad det finns texter om i materialets åtta teman:

1. Att komma till Sverige

Detta tema innehåller bland annat texter om Sverige som en demokrati och en rättsstat, Sveriges historia, framväxten av mänskliga rättigheter och jämställdhet, samt identitet och rätten att ansöka om asyl.

2. Att bo i Sverige

Detta tema innehåller texter som bland annat handlar om praktiska frågor kring hur man söker bostad eller kontaktar myndigheter. Temat innehåller också information om hur man kan förhindra olyckor och vad man ska göra i en akut situation. Temat handlar även om olika aktiviteter som man kan göra på sin fritid och texter om miljö.

⁹ Cummins, J., (1996), *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society*. Ontario, CA: CAFE; Gibbons, P., (2013), *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. (3. uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren; Läskraft, *Textsamtal före, under och efter läsning av sakprosatexter* (oktober 2014).

¹⁰ Gibbons, P., (2013), *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. (3. uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren.

3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige

Detta tema handlar bland annat om arbetsmarknaden i Sverige, tips på hur man söker arbete, vilka olika anställningsformer som finns och vad som händer om man blir av med sitt arbete. Temat handlar om varför man betalar skatt och vad skattepengarna används till. Det finns också information om vilka olika utbildningsvägar som finns för vuxna. Temat omfattar även socialförsäkringar och ekonomiska bidrag. Temat innehåller även information om vardagsekonomi som bland annat att göra en budget och betala räkningar, samt hur man undviker att få skulder och betalningsanmärkningar.

4. Individens rättigheter och skyldigheter

Detta tema innehåller en fördjupning inom mänskliga rättigheter och jämställdhet. Temat handlar bland annat om de särskilda rättigheter som gäller för barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning och minoritetsgrupper. Temat omfattar också de sju diskrimineringsgrunderna och vad man kan göra om man blir utsatt för diskriminering. Temat innehåller också normer.

5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige

Detta tema handlar bland annat om barns rättigheter och barnkonventionen, praktiska aspekter kopplat till familjeliv och att vara förälder, om familjen behöver stöd, barns hälsa och skolgång.

6. Att påverka i Sverige

Detta tema handlar bland annat om demokratins utveckling i Sverige och Europa, hur Sverige styrs, valsystemet och källkritik.

7. Att vårda sin hälsa i Sverige

Detta tema innehåller bland annat information om vart man ska vända sig om man blir sjuk, vilka förebyggande insatser som finns och egenvård, rätten till din egen kropp och sexuell och reproduktiv hälsa.

8. Att åldras i Sverige

Detta tema handlar bland annat om att åldras i Sverige, pension och annat ekonomiskt stöd, åldersdiskriminering, begravning och arvsrätt.

3.1.4. Nya bilder

Textmaterialet innehåller även nya bilder och illustrationer anpassade till texterna.

3.2. För samhällskommunikatörer

Metodmaterialet till Om Sverige finns på en sida med samlat stöd. Metodstödet har tagits fram utifrån pedagogik för vuxnas lärande och med utgångspunkt i forskning inom fältet svenska som andraspråk. Metodstödet till Om Sverige består av samma åtta teman som textmaterialet och innehåller bland annat övningar, bilder och filmer.

3.2.1. Struktur för stöd för samhällskommunikatörer

På ingången ”Jag arbetar med asylsökande och nyanlända” som man hittar längst ner i sidfoten på Informationsverige.se lanserar vi en sida där stödmaterial för

samhällsorientering finns samlat. Det är en sida med sammanhållet stöd som kan användas av alla som jobbar med samhällsorientering, samhällsinformation och samhällsintroduktion.

Metodstöd till Om Sverige – material för samhällsorientering

Metodstödet till Om Sverige är uppdelat på följande sätt; introduktion till metodstödet, ett förslag på introduktionspass till samhällsorienteringens första träff, och metodstöd per tema med metodhjul i fem steg. Metodstödet går att skriva ut med den nya utskriftsfunktionen.

Kom igång med metodstödet	Första träffen	Materialet om Sverige – Metodstöd	Metodstöd per tema
Instruktion till hur metodstödet är uppbyggt och hur man kan använda de olika delarna av metodstödet såsom bilder och filmer.	Uppstartspass med fokus på hur man skapar en trygg grupp och ett bra samtalsklimat.	Metodstödet i åtta teman: 1. Att komma till Sverige 2. Att bo i Sverige 3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige 4. Individens rättigheter och skyldigheter 5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige 6. Att påverka i Sverige 7. Att vårda sin hälsa i Sverige 8. Att åldras i Sverige	Exempel på innehåll till metodstöd per tema. Flera metodhjul i fem steg: 1. Introducera temat 2. Presentera syftet 3. Fånga upp deltagarnas erfarenheter, förkunskaper, tankar och frågor 4. Studera innehållet i undertemat tillsammans med deltagarna 5. Utvärdera

Samlat stöd för samhällskommunikatörer

Det finns också samlat stöd som innehåller; en metodbank med instruktioner till metoder som används i metodstödet, materialbank med bland annat filmer, samt MILSA Handbok i samhälls- och hälsokommunikation.

Metodbank	Materialbanken	MILSA Handbok
Instruktioner till samtliga metoder som används i metodstödet.	Bilder, filmer och annat material samlat.	MILSA Handbok i samhälls- och Hälsokommunikation.

3.2.2. Pedagogik för metodstödet till Om Sverige

Metodstödet bygger på forskning och beprövade erfarenheter från vuxenutbildning och från studiecirkelverksamhet för vuxna när det gäller att stötta och aktivera vuxna i att reflektera, samtala och utveckla kunskaper. Från vuxenutbildningen och Skolverkets stödmaterial för undervisning och studiehandledning på modersmål har pedagogerna hämtat modeller för att möjliggöra dialog och stöttning.¹¹ Från internationell forskning har pedagogerna använt bland annat professorn Jim

¹¹ Skolverket (2020), *Studiehandledning på modersmål i praktiken*.

Cummins texter och modeller.¹² Jim Cummins texter och modeller handlar om hur aktiviteter för förståelse och lärande kan anpassas till grupper som utgör språkliga minoriteter i ett land för att stärka individernas egenmakt samt demokratiska processer. Samtalsformerna är utprovade inom folkbildning och undervisning, främsta källan är Metodboken från Sensus.¹³

Metodstödet är uppdelat per tema och är baserat på ett urval av texter per tema. Metodstödet har även strukturerats enligt en pedagogisk modell i fem steg som vi kallar metodhjulet. Till varje tema finns det flera olika metodhjul. Vissa teman har fler hjul och vissa färre beroende på hur omfattande varje tema är. Metodhjulet är anpassat till samhällsorienteringen och bygger på den forskning och de beprövade erfarenheterna som beskrivs ovan.

Figur 3 Cyklisk beskrivning av användning av metodstöd för samhällsorientering

Steg 1: Introducera temat

Här får deltagaren möta temat eller undertemat genom till exempel bilder, korta och lättbegripliga filmer, övningar och case.

Steg 2: Presentera syftet

Metodstödet ger förslag på syfte för temat eller undertemat.

Samhällskommunikatören gör ett urval bland dessa syften och kan själv formulera om dem för att passa deltagarna.

Steg 3: Fånga upp deltagarnas erfarenheter, förkunskaper, tankar och frågor

I steg tre finns övningar och samtalsformer för att fånga upp deltagarnas erfarenheter, förkunskaper, behov och frågor. Det ger samhällskommunikatören en bra bild över vad hen behöver fokusera på.

¹² Cummins, J., (1996), *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society*. Ontario, CA: CAFE; Mariani, L., (1997), *Teacher Support and Teacher Challenge in Promoting Learner Autonomy. Perspectives: A Journal of TESOL Italy* 23 (2).

¹³ Sensus studieförbund, (2021), *Metodboken*.

Steg 4: Studera innehållet i undertemat tillsammans med deltagarna

I steg fyra finns tips på tillvägagångssätt för att nå deltagarna med information och fakta som kan vara ny för många. Det finns också metoder för att väcka deltagarnas uppmärksamhet genom korta gruppsamtal, knepiga case eller exempel som berör.

Steg 5: Utvärdera

Syftet med steg fem är att genom snabba metoder samla deltagarnas upplevelser av temat eller undertemat. Vilka övningar var mest intressanta? Vad var nytt? Vad vill de veta mer om? Utvärderingen använder samhällskommunikatören för att utveckla sitt arbete med nästa tema eller metodhjul, till exempel genom att återanvända övningar som fungerade bra och bättra på moment som inte fungerade så bra.

3.2.3. Innehåll i metodstödet

Metodstödet baseras på ett urval av texterna per tema, strukturerat enligt den pedagogiska modellen i fem steg och innehåller metoder, övningar, diskussionsfrågor, bilder och filmer. I metodstödet finns också övningar kopplade till mänskliga rättigheter och jämställdhet. Här följer exempel på övningar i metodstödet åtta teman:

1. Att komma till Sverige

Metodstödet för tema ett innehåller bland annat övningar kring demokrati, Sveriges historia, välfärdsstatens framväxt, lagar och regler kopplat till invandring samt övningar om identitet, kultur och integration.

2. Att bo i Sverige

Metodstödet för tema två innehåller bland annat övningar som handlar om hur man kan leta efter bostad, olika boendeformer och bostadsbrist. Det finns övningar om olika myndigheter och hur man kan ta kontakt med dem och vem man kontaktar i akuta och allvarliga situationer. Det finns övningar om fritidsaktiviteter samt om miljö.

3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige

Metodstödet för tema tre innehåller bland annat övningar om yrkeslivet, hur man kan hitta arbete, starta eget företag, träna på personligt brev och arbetsintervju. Det finns övningar kring skatt, deklaration och om att studera som vuxen i Sverige. Det finns övningar om social service, planering av sin ekonomi i vardagen, till exempel budget, samt om rättigheter som konsument.

4. Individens rättigheter och skyldigheter

Metodstödet för tema fyra innehåller bland annat övningar om mänskliga rättigheter, jämställdhet, rättigheter för olika grupper och diskrimineringslagen, samt övningar om normer.

5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige

Metodstödet för tema fem innehåller bland annat övningar kring barns rättigheter, barns utveckling, familjeliv, fritidsaktiviteter och skola. Det finns övningar om att ta reda på var man kan få hjälp, stöd och vård där man bor.

6. Att påverka i Sverige

Metodstödet för tema sex innehåller bland annat övningar kring hur Sverige styrs, vad demokrati innebär i Sverige, olika val, hur man röstar och röstningsövning. Det finns övningar om källkritik, hur man kan engagera sig och påverka i vardagen, till exempel genom att hitta föreningar där man bor.

7. Att vårda sin hälsa i Sverige

Metodstödet för tema sju innehåller bland annat övningar om fysisk och psykisk hälsa, egenvård och var man själv kan hitta information och var man kan vända sig i vården vid olika sjukdomsfall, olika yrkeskategorier inom vården, rätten till din egen kropp samt om sexuell och reproduktiv hälsa.

8. Att åldras i Sverige

Metodstödet för tema åtta innehåller bland annat övningar om hur man kan leva ett aktivt liv och vårda sin hälsa som äldre, möjligheter med internet och vad som är viktigt att tänka på när man gör ärenden på internet, åldersdiskriminering, äldreomsorg, pension och ekonomiskt stöd för äldre. Det finns också övningar som handlar om vad som händer när någon dör.

3.2.4. Bilder och filmer i metodstödet

Metodstödet innehåller särskilt framtagna och anpassade illustrationer och mallar.

Andra myndigheters, organisationers och studieförbunds filmer är också integrerade i metodstödet. Till exempel finns det filmer från Skatteverket, Pensionsmyndigheten, Forum för levande historia, UR och Sensus.

I metodstödet är även de elva filmerna i serien ”Börja prata om” integrerade. Dessa filmer går också att hitta direkt i materialbanken på Informationsverige.se. Vi har under 2020–2021 samarbetat med MILSA utbildningsplattform i deras framtagande av filmerna. Filmerna är framtagna utifrån deltagarnas och samhällskommunikatörernas behov. Syftet med filmerna är att ge stöd i att föra dialog och stimulera reflektion kring olika teman i samhällsorienteringen. Filmerna har ett enkelt format och innehåller fakta, påstående och frågor. De är animerade samt textade och inlästa på tio språk¹⁴. Ämnen som filmerna handlar om är:

- Informationsspridning och källkritik
- Hälsa- och sjukvården
- Våld i nära relationer
- Vägen till arbete
- Sexuell hälsa och rättigheter
- Rätten att själv välja partner
- Att vara förälder i Sverige
- Att åldras i Sverige
- Demokrati i Sverige
- Jämställdhet
- Religionsfrihet

¹⁴ Arabiska, dari, engelska, franska, persiska, ryska, somaliska, spanska, svenska, tigrinja.

4. Samlad bedömning av arbetet

Utifrån uppdragsbeskrivningen och rapporten 2018¹⁵ gör Länsstyrelsen bedömningen att det material vi har tagit fram uppfyller behovet av tidig och tydlig information om det svenska samhället. Länsstyrelsens bedömning är också att mänskliga rättigheter och jämställdhet nu är integrerat i texterna och i metodstödet. Utifrån den återkoppling vi har fått från exempelvis samhällskommunikatörer är vår bedömning att metodstödet kommer att bidra till att underlätta för samhällskommunikatörerna i sin yrkesutövning. Materialet kan också bidra till att kvalitetssäkra och ge ett likvärdigt material inom samhällsorienteringen.

Vi har också identifierat några framgångsfaktorer och utmaningar.

4.1. Framgångsfaktorer

4.1.1. Samarbete med pedagoger och samhällskommunikatörer för ett anpassat material

Det finns flera framgångsfaktorer i arbetet med att ta fram ett kvalitetssäkert och anpassat material för målgruppen deltagare i samhällsorienteringen. En framgångsfaktor har varit samarbetet med samhällskommunikatörer och pedagoger i arbetet med att ta fram ett material som är anpassat för vuxna som har svenska som andraspråk. Samhällskommunikatörerna har också haft möjlighet att testa materialet med deltagare. Efter dialog med målgruppen har vi haft möjlighet att justera materialet efter de behov som framkommit.

4.1.2. Samarbete med sakkunniga för ett relevant och kvalitetssäkrat material

En annan framgångsfaktor har varit att sakkunniga inom många av områdena har funnits internt inom länsstyrelserna. Förutom att använda oss av den interna expertisen har vi också skapat många kontakter med externa sakkunniga från olika myndigheter, universitet, stiftelser, organisationer, studieförbund, regioner med flera. De sakkunnigas engagemang och kunnande har varit betydelsefullt i arbetet med att ta fram ett relevant och kvalitetssäkrat material. Sakkunniga har bland annat varit behjälpliga med att ta fram en disposition på textmaterialet, nya texter, sakgranskat och uppdaterat redan befintliga texter och granskat övningar i metodstödet. Det har varit en styrka att få in olika perspektiv i vårt material.

4.1.3. Samarbete kring kommunikationsinsatser

Vi har lyckats att genomföra vissa kommunikationsinsatser utan att det funnits en specifik budget till det. Vi har samarbetat med MILSA utbildningsplattform och länsstyrelserna och spridit information om det nya materialet genom MILSA webinarium om samhällsorientering 16 oktober 2020 och den nationella konferensen om samhällsorientering 12–13 april 2021 till 600 deltagare. Vi genomförde också två digitala informationstillfällen i juni 2021.

¹⁵ Länsstyrelsens återrapportering av uppdraget om översyn av samhällsorientering för nyanlända (A2018/01211/I) och Bilaga 2: Översyn och förslag till revideringar av boken "Om Sverige".

4.1.4. Sammanhållet stödmaterial till samhällskommunikatörer

Samarbetet med MILSA utbildningsplattform har också varit en framgångsfaktor för att ta fram ett sammanhållet stödmaterial och filmer till samhällskommunikatörer.

Det är positivt att allt stödmaterial finns samlat på en webbsida – både metodstöd till Om Sverige, MILSA Handbok i samhälls- och hälsokommunikation, Börja prata om-filmer med mera.

4.1.5. Digitalt material – anpassat för både deltagarnas och kommunikatörernas behov

Det har också varit en framgångsfaktor att anpassa Om Sverige till ett digitalt material på Informationsverige.se. Detta underlättar förvaltningen av materialet. På så sätt kommer det också att vara ett levande material som kan uppdateras och utvecklas löpande utifrån målgruppens behov och med hänsyn till samhällsutvecklingen, vad som är aktuellt, ny forskning och pedagogik.

Innehållssidorna för samhällsorienteringen är uppbyggda på samma sätt som all annan information på Informationsverige.se. Det innebär att vi fortsätter att använda samma beprövade sätt att navigera på webbplatsen. Detta gör att materialet blir enkelt att använda, och innebär en låg digital instegströskel då användaren inte behöver lära sig nya beteenden.

Ytterligare en styrka är flexibiliteten; att det går att använda metodstödet antingen i de fem stegen eller att man kan välja vissa delar. Då kan man plocka övningar, filmer och metoder som ett smörgåsbord och använda i sitt befintliga upplägg för samhällsorienteringen. Samhällskommunikatörerna kan använda materialet som inspiration. Det går att anpassa användandet till förutsättningarna och behoven i deltagargruppen.

4.2. Utmaningar

Några av utmaningarna i arbetet har varit kopplade till produktion av nya texter, tiden, budget, synpunkternas omfattning, samt att olika aktörer får liknande uppdrag. Det finns också några återkommande utmaningar kopplade till samhällsorienteringen.

4.2.1. Produktion av nya texter

Det har varit utmanande och tidskrävande att knyta kontakt med sakkunniga inom så många områden som behövs till att ta fram nya texter och granska Om Sverige och att sätta en struktur för kvalitetssäkring.

4.2.2. Helheten i materialet

Intresset och engagemanget för uppdraget har varit stort och vi har fått många synpunkter under arbetets gång. Många av synpunkterna var omfattande och många aktörer ville ha in mycket detaljinformation. Det har varit en utmaning att omhänderta dessa synpunkter och göra löpande anpassningar, avgränsningar och begränsningar i texterna och metodstödet och samtidigt få ihop en bra helhet.

4.2.3. Tid och budget

Det har varit ett komplext uppdrag att genomföra på flera sätt.

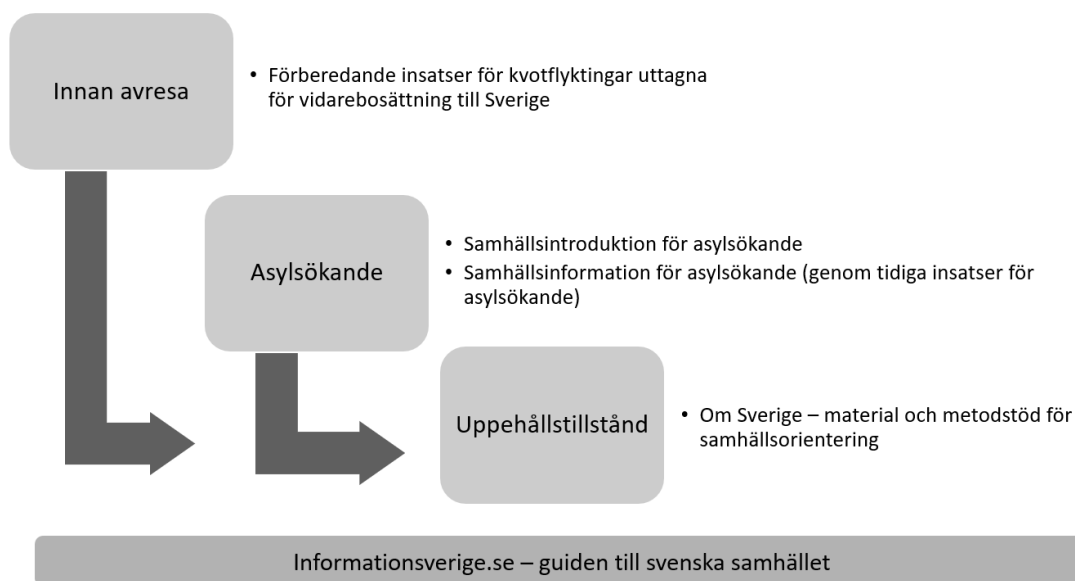
Tiden för uppdraget har varit en utmaning, dels för att det har varit flera olika processer som inte har gått att genomföra parallellt, dels på grund av pandemin. Till följd av pandemin försenades utvecklingen av materialet. Vi bad därför uppdragsgivaren om mer tid för att slutrapportera uppdraget.

Budget har varit en utmaning. Dels då det fanns ett stort behov av filmer som är kostsamma att producera. Genom samarbete med MILSA utbildningsplattform lyckades vi dock producera film. Vi tillgängliggör även filmer för målgruppen genom samarbete med andra myndigheter.

Budgeten var också en utmaning då den skulle räcka en längre period för att vi behövde mer tid på oss att slutföra uppdraget. Då en utökad budget inte beviljades har vi under uppdragets genomförande sett oss tvungna att prioritera ner ordinarie samverkan, förvaltning och kvalitetssäkring av webbplatsen Informationsverige.se (regleringsbrevsuppdrag 3B28) till förmån för slutförandet av detta uppdrag (3B20).

4.2.4. Olika aktörer med liknande uppdrag

Vi har samarbetet med Informationsverige.se, och även haft kontakt med andra uppdrag på länsstyrelserna till exempel tidiga insatser för asylsökande (TIA). Vi har även haft kontakt med Migrationsverket som har flera uppdrag kopplade till samhällsinformation för de som kommer nya till Sverige (uppdrag om samhällsinformation kvotflyktingar uttagna för vidarebosättning till Sverige och obligatorisk samhällsintroduktion för asylsökande). När flera olika aktörer får liknande uppdrag kan det bli svårt med den röda tråden genom alla insatser.

Figur 4 Informationsinsatser i olika faser.

4.2.5. Återkommande utmaningar med samhällsorientering

Andra utmaningar har varit de behov och utmaningar kopplade till samhällsorientering som har lyfts i de årliga återrapporteringarna av samhällsorientering¹⁶ samt i rapporten 2018¹⁷. Vi kan inte lösa dessa utmaningar genom vårt uppdrag, men de har påverkat arbetet med uppdraget.

Avsaknad av läroplan

I rapporten från 2018 lyfte Länsstyrelsen att vi kunde vidareutveckla Om Sverige i väntan på att det tas fram en nationell läroplan för samhällsorientering.

Att det inte finns någon läroplan, kursplan med kunskapskrav till samhällsorienteringen har påverkat arbetet genom att det varit svårt att bestämma innehållet i texterna och metodstödet. I avsaknad av nationell standard har vi behövt göra egna avvägningar och syftesbeskrivningar för att begränsa och prioritera materialets innehåll och omfattning.

Samhällskommunikatörernas roll, kompetens och arbetsvillkor

Att det inte finns någon nationell utbildning för samhällskommunikatörer och att samhällskommunikatörer har varierad utbildningsnivå, språkkunskaper och erfarenhet har påverkat på vilket sätt vi utformat metodstödet. Vi har därmed gjort ett metodstöd som kan användas av både erfarna kommunikatörer och mindre erfarna kommunikatörer.

Avsaknad av en likvärdig och kvalitativ samhällsorientering

Materialet har utformats med hänsyn till att det är kommunen som bestämmer hur samhällsorienteringen ska utformas och i vilken ordningsföljd samhällsorienteringens delar ska behandlas.¹⁸ Det materialet vi tagit fram är valfritt att använda, i likhet med all kurslitteratur är det upp till varje huvudman att välja läromedel. En del information och övningar återkommer på flera ställen i textmaterialet och metodstöd då vi inte kunnat utgå från att alla aktörer använder hela materialet.

Att materialet är valfritt att använda påverkar kommunikationssinsatser och hur det kommer att nyttjas. Materialet kan dock bidra till att kvalitetssäkra och ge ett likvärdigt material inom samhällsorienteringen och metodstödet kan därmed bidra till att underlätta för samhällskommunikatörerna i sin yrkesutövning.

Samhällsorientering är en av flera insatser

Integrationsarbetet sker genom en rad viktiga insatser, varav samhällsorientering är en. De yrkesgrupper som dagligen möter nyanlända är också en viktig resurs i detta arbete. Samhällsorientering kan inte täcka nyanländas behov av information inom alla områden och myndigheters informationsansvar kvarstår även utanför samhällsorienteringen. Vi har därför behövt prioritera innehållet i det material vi har tagit fram.

¹⁶ Återrapportering av uppdrag 23, samhällsorientering, enligt länsstyrelsernas regleringsbrev för budgetåret 2020.

¹⁷ Länsstyrelsens återrapportering av uppdraget om översyn av samhällsorientering för nyanlända (A2018/01211/I) och Bilaga 2: Översyn och förslag till revideringar av boken "Om Sverige"

¹⁸ Förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

5. Avslutande kommentarer

Vi har tagit fram ett nytt material, både textmaterialet Om Sverige och metodstöd som kommer att lanseras under hösten 2021 på Informationsverige.se.

Samarbetet med pedagoger, samhällskommunikatörer och sakkunniga har varit värdefullt i arbetet med att ta fram ett anpassat material för samhällsorienteringen.

Materialet på webbplatsen kommer vara levande och behöver därmed fortsätta förvaltas och utvecklas över tid. Det kan justeras och anpassas utifrån målgruppens behov med hänsyn till samhällsutvecklingen, vad som är aktuellt, ny forskning och pedagogik.

Identifierade behov

Följande behov har identifierats under uppdragets genomförande. Dessa är viktiga att tänka på i den fortsatta förvaltningen av materialet:

- Det finns ett stort behov av ytterligare filmer som stöd.
- Fortsatt utveckling och anpassning av materialet behöver genomföras utifrån målgruppens behov och utifrån hur samhället utvecklas.
- Fortsatt konsultation av experter inom flera olika områden och med olika kompetenser när materialet ska justeras, uppdateras och kvalitetssäkras.
- Kommunikationsinsatser behöver genomföras så att materialet blir känt och använt.
- Nya förutsättningar och tillkommande kostnader för Informationsverige.se gör att budgeten kommer att vara fortsatt ansträngd trots det permanenta anslaget från och med år 2021.

Rekommendationer

Att ta fram ett nytt material och metodstöd inom Samhällsorientering är ett komplext uppdrag med många involverade aktörer med olika uppfattningar kring innehåll. Vår bedömning är därför att det hade varit värdefullt med en tid att förbereda uppdraget på, ett förberedelseuppdrag, för att knyta rätt kompetenser och samarbetspartners till sig samt planera arbetets genomförande.

För att säkra den fortsatta förvaltningen av det framtagna materialet krävs långsiktig finansiering av webbplatsen Informationsverige.se som överensstämmer med hur webbplatsen utvecklats och vuxit under de senaste åren.

Utifrån tidigare nämnda utmaningar i avsnitt 4.2.4 och 4.2.5 har Länsstyrelsen ytterligare rekommendationer. Vi löser inte utmaningarna med ett nytt material däremot kan ett nytt material bidra till en bättre helhet. Det är viktigt att bland annat följande punkter faller på plats:

- Att ta fram en läroplan till samhällsorientering.
- Att det finns en helhetssyn och samordnad planering kopplad till olika uppdrag som berör samhällsinformation till de som är nya i Sverige.
- Att kommunikatorernas yrkesroll och förutsättningar stärks.
- Att det inrättas en nationell utbildning för samhällskommunikatörer.

Länsstyrelsen
Västra Götaland